

عوامل فرهنگی مؤثر بر درک زنان از پایگاه اجتماعی خود

الهه قلی پور^۱

چکیده

نهاد خانواده در قرن بیستم دستخوش تحولات بسیاری شده و این تحولات از شکل خانواده و کارکرد آن تا تغییر در مفهوم خانواده را در بر می گیرد. فرآیند توسعه صنعتی، اجتماعی و سیاسی، ساختار سنتی روابط خانوادگی را دگرگون ساخته است و افزایش تحصیلات و ورود زنان به بازار اشتغال باعث تغییر نقش‌های سنتی آنان گردیده و یکی از بارزترین پیامدهای این تغییرات، تحول روابط سنتی اقتدار در خانواده بوده است. امروزه با پیشرفت‌های صنعتی و ارتباطی و افزایش حضور زنان در دانشگاه‌ها دیگر ارزش‌های سنتی مانند گذشته برای زنان در اولویت نیست. آنان ادامه‌ی تحصیل و استقلال مالی خود را به کار در درون خانه ترجیح می‌دهند و به دنبال افزایش جایگاه خود در ساختار قدرت خانواده می‌باشند. با توجه به تحقیقات انجام‌شده تقدیرگرایی، جامعه‌پذیری جنسیتی (مردانه)، تقسیم کار جنسیتی و پایگاه اقتصادی- اجتماعی زنان از عوامل تأثیرگذار بر جایگاه آنان در ساختار قدرت خانواده می‌باشد. پژوهش حاضر با روش‌شناسی توصیفی و جمع آوری داده‌ها با استفاده روش کتابخانه با هدف تبیین جامعه‌شناختی چالش‌های اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر درک زنان از پایگاه اجتماعی خود انجام گرفت. زنان از ۲ مقوله به عنوان استراتژی و راهبردهای مؤثر در مواجهه و سازگاری با چالش‌های اجتماعی و فرهنگی پیش روی خود بهره می‌گیرند که شامل مدیریت زمان خانواده- کار و رشد توانمندی‌های فردی است. ازجمله پیامدهای حاصل از این مواجهه با چالش‌ها، کاهش مشکلات خانوادگی و فردی و همچنین کاهش توسعه پایدار در جامعه است.

واژگان کلیدی: ارزش‌های فرهنگی، پایگاه اجتماعی، عوامل فرهنگی

مقدمه

وضعیت زنان در هر جامعه‌ای نشانگر میزان پیشرفت آن جامعه است و این واقعیتی است که روز به روز تعداد بیشتری آن را درمی‌یابند. بدین منظور از دهه هفتاد میلادی، مسائل مربوط به شرکت همه جانبه‌ی زنان در فرآیند برنامه‌های توسعه ملی به تدریج وارد دستور کار سازمان‌های توسعه و عمران ملی و بین المللی گردید و بسیاری از کشورها و سازمان‌های بین المللی وضعیت زنان و مسائل مربوط به زنان را به

^۱ - طلبه سطح ۲ جوزه علمیه خاوران حضرت زینب (س) Elahegholepoor1402@gmail.com

وضوح در برنامه‌های توسعه خود قرار دادند. تمام این تلاش‌ها سعی در آگاه ساختن مردم از اهمیت پایگاه اجتماعی زنان جامعه در توسعه کشور و محل زندگی دارد که پیش از این از نظرها پنهان بود زیرا هیچ برنامه‌ای بدون توجه به آنان به اهداف خود نمی‌رسد و هیچ توسعه پایدار و کاملی نخواهد شد. در حقیقت مشارکت جدی زنان و جایگاه مناسب آنان در ساختار جامعه کلید رشد و ترقی کشور محسوب می‌شود با این حال «جامعه‌شناسان معتقدند که نابرابری جنسیتی و تبعیض میان زن و مرد به یک مانع جدی بر سر راه پیشرفت بشر تبدیل شده و موجب شده که زنان چندان جایگاه مناسبی در جوامع مختلف نداشته باشند. نابرابری‌هایی که گاه ریشه در نظام فرهنگی و ارزشی و هنجارهای حاکم بر جامعه دارد مانند باورهای سنتی و عقاید قالبی و ... که همواره باعث شده توانایی زنان در جوامع مختلف نادیده گرفته شود و حضور فعال و مشارکت اجتماعی زنان کم رنگ باشد. این خود به منزله محروم شدن نیمی از جامعه در امر توسعه و آبادانی کشور است؛ بنابراین، توجه به وضعیت و جایگاه اجتماعی زنان به خاطر توانایی بالقوه‌ای که زنان در رشد و پیشرفت کشور دارند بر کسی پوشیده نیست. به عقیده لینتن پایگاه اجتماعی عبارت از وضعی است که یک فرد در زمانی معین و نظامی خاص احراز می‌کند. به نظر او، پایگاه مجموع حقوق و وظایف است.^۲ پایگاه زنان در مقایسه با پایگاه مردان در حوزه‌های مختلف زندگی اجتماعی، از جمله فرصت‌های شغلی، مالکیت، درآمد و مانند آن با عوامل نامساعد بسیاری همراه است.^۳ خروج زن از عرصه عمومی و عدم قدرت تصمیم‌گیری او در عرصه خانگی، زن و مرد را در موقعیت‌هایی به شدت نابرابر قرار می‌دهد که در آن بخش عظیمی از فرصت‌های پیشرفت از دسترس زنان خارج و عملاً در انحصار مردان قرار می‌گیرد.^۴

محققان ایرانی به این نتیجه رسیده‌اند که سلامت زنان در ایران نیز از وضعیت مطلوبی برخوردار نیست.^۵ و امروزه با آنکه اوقات فراغت تا حدودی از اجبارهای فرهنگی و اجتماعی فاصله گرفته و از سایر فعالیت‌های کاری و شغلی متمایز شده هنوز فراغت زنان به ویژه زنان متأهل بسیار محدود است.^۶ همچنین مشاغل خاص زنان اغلب دارای پرداختی کمتر، مقام پایین‌تر و امکانات محدودتر برای پیشرفت در مقایسه با مشاغل خاص مردان است و حتی ثابت شده است که افزایش برابری زن و مرد در یک شغل، اثر معکوس بر نرخ دستمزد در آن شغل می‌گذارد. در نتیجه، زنان عمدتاً در مشاغل اداری منزلت پایین مشغول به کار هستند و هنوز با برابری در محیط کار فاصله زیادی دارند.^۷ واقعیت حاکی از آن است که میزان حضور زنان در رده‌های مدیریتی، اعم از مدیریت کلان و یا خرد، در کشور ما بسیار ناچیز است. از سوی دیگر مانع غیرقابل نفوذی در سازمان‌ها وجود دارد که از ارتقای زنان، فراتر از حدی که تعیین شده است جلوگیری به عمل می‌آورد که این وضعیت را

۲- نوروزی، فولادی، بررسی احساس امنیت زنان ۲۹-۱۵ ساله تهران و عوامل مؤثر بر آن، ص ۱۲۹

۳- عنبری‌روزبهرانی، بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی مرتبط با نابرابری جنسیتی در میان دختران ۱۸ تا ۵۹ ساله شهرستان تهران، ص ۱۵۲

۴- محسنی تبریزی، بررسی جامعه‌شناختی نابرابری جنسیتی زن و مرد، ص ۵

۵- ودادهیر، سلامت زنان از منظر مجلات بهداشت و سلامت در ایران، ص ۱۵۵

۶- عنبری‌روزبهرانی، بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی مرتبط با نابرابری جنسیتی، ص ۱۵۳

۷- سراج زاده، جواهری، برابری گرای جنسیتی در میان دانشجویان، ص ۳

اصطلاحاً سقف شیشه‌ای می‌نامند.^۸ ضرورت و اهمیت این پژوهش از آنجا سرچشمه می‌گیرد که هنوز در کشور ما جایگاه زنان به گونه‌ای که شایسته است شناخته نشده و با اینکه پژوهش‌های صورت گرفته در مورد زنان متعدد بوده از جمله پژوهش‌های نیازی و همکاران (۱۳۹۰) تحت عنوان تبیین عوامل اجتماعی و فرهنگی موثر بر احساس امنیت زنان، تحقیق سروش مهر (۱۳۸۸) با عنوان بررسی پایگاه اقتصادی-اجتماعی زنان روستایی و عوامل موثر بر بهبود آن، پژوهش توسلی و منیری فر (۱۳۸۸) تحت عنوان مطالعه جامعه شناختی تاثیر پایگاه اقتصادی-اجتماعی بر خشونت دیدگی زنان در جریان زندگی، در بسیاری از این پژوهش‌ها به تاثیر عوامل فرهنگی بر پایگاه اجتماعی زنان پرداخته نشده است. لذا در این پژوهش به عوامل فرهنگی در ابعاد ارزشها، هنجارها، اعتقادات، باورها و آموزه‌های رسانه‌های تاکید شده است. همچنین انجام این تحقیق در مراکز و موسساتی نظیر فرهنگسراها، مراکز فرهنگی، مراکز امور مشارکت زنان، مرکز مطالعات زنان، وزارت فرهنگ و ارشاد، آموزش و پرورش، دانشگاه‌ها و خانواده‌ها، سایر سازمان و مؤسسات دولتی و غیردولتی که به نوعی فعالیت آن‌ها در رابطه با به زنان است می‌تولند در ارتقاء پایگاه اجتماعی زنان در زمینه‌های مختلف زندگی مؤثر واقع شود. با توجه به مسائل و مشکلات فوق و عوامل فرهنگی مؤثر بران محقق در نظر دارد عوامل فرهنگی مؤثر بر پایگاه اجتماعی زنان را مورد بررسی قرار دهد.

تعریف واژه‌ها و اصطلاحات

پایگاه اجتماعی

پایگاه اجتماعی وضعی است که یک شخص یا گروه در یک نظام اجتماعی در برابر دیگران می‌یابد. پایگاه اجتماعی تعیین کننده حقوق و وظایف انسان‌ها و گروه‌های اجتماعی است.^۹

عوامل فرهنگی

عواملی است که می‌تواند باعث پویایی و ادامه حیات و موجودیت و به اصطلاح تثبیت یک فرهنگ گردد؛ یا بالعکس، تضعیف و انحطاط و مرگ یک فرهنگ را به دنبال داشته باشد.^{۱۰}

مفهوم پایگاه اجتماعی

در زبان روزمره مردم، این مفهوم به معنای شان و مقام یا شهرت و اعتبار به کار می‌رود. اما جامعه شناسان این مفهوم را برای توصیف جایگاهی که افراد در جامعه اشغال کرده‌اند و یا برای نقشی که آن‌ها در اجتماع ایفا می‌کنند به کار می‌برند. کارکرد جایگاه اجتماعی مانند کارکرد نشانی افراد است. این نشانی به ما می‌گوید که فرد در کجای جامعه قرار دارد (مثلاً پدر، استادانگاه، سالمند و غیره). آگاهی نسبت به

^۸ - زاهدی، زن و توسعه، ص ۱۷.

^۹ - نوروزی، فولادی سپهر، بررسی احساس امنیت زنان ۲۹-۱۵ ساله تهران، ص، ۱۴۲

^{۱۰} - حاجی ده آبادی، مدیریت فرهنگی، ص ۴۷

جایگاه اجتماعی فردی یعنی آگاهی نسبت به این نکته که آن فرد با چه افرادی در ارتباط است، چه نوع رفتاری ممکن است از او سر بزنند و چه نوع رفتاری در رویارویی با او باید در پیش گرفت.^{۱۱}

عوامل مؤثر بر پایگاه اجتماعی

پایگاه اجتماعی هر فرد به تعدادی از عوامل وابسته است. بدیهی است که شغل ضابطه خیلی مهمی در تعیین پایگاه است، اما تنها ملاک و ضابطه نیست. معیارهایی که برای تعیین پایگاه برده می شود عبارتند از: الف) نیاکان یا اصل و نسب که موقعیتی ممتاز یا معمولی به فرد می دهد. تولد در خانواده ای خوشنام یا بدنام، ارزش و پایگاه متفاوتی به فرد می بخشد.^{۱۲}

ب) عامل موثر دیگر سن افراد است. سن در عین حال بیان کننده زمانی است که در آینده برای فرد باقی می ماند و نیز گذشته ای است که وی آن را طی کرده است. از آنجا که سن یک واقعیت طبیعی فردی است، نمی تواند از واقعیت هایی که با آن مرتبط است برکنار باشد. اینکه گفته شود فلانی یک مرد سی ساله است واقعیاتی در نظر دیگران آورده می شود که تصویری خاص را عرضه می کند. سن واقعی است که ساخته و پرداخته جامعه است. اگر گفته شود که شخصی ۶۶ ساله است و نه هنوز ۶۷ ساله و به دقت بها بدهند، شاید این دقت اهمیت چندانی از نظر جامعه شناختی نداشته باشد (مخصوصاً تفاوت های اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی).^{۱۳}

پ) «مفید و مؤثر بودن شغل نیز مؤثر در پایگاه اجتماعی یک فرد است. شخص برحسب شغلی که انجام می دهد در جامعه رتبه بندی می شود و مراتب آن بستگی به ارج و قرب مشاغل گوناگون دارد. جامعه هایی که نهاد اقتصادی در رأس سلسله مراتب قرار دارد، ارزیابی یک شخص عمدتاً بر مبنای مهارت های شغلی و فایده ای که شغل او برای جامعه دارد، صورت می گیرد. در همه جای دنیا، پایگاه اجتماعی پزشکان یک بیمارستان عالی تر از پایگاه اجتماعی خدمه آن بیمارستان ارزیابی می شود.

ت) «میزان و کیفیت تحصیل اشخاص نیز در هر جامعه ای از عوامل تعیین کننده پایگاه اجتماعی است. باسوادی، بیسوادی، مقاطع مختلف تحصیلی (ابتدایی، متوسطه و عالی) و فارغ التحصیلی از فلان دانشگاه معتبر که شهرت جهانی دارد، ارزش های متفاوتی را برای افراد تعیین می کنند.^{۱۴}

ث) الگوی مصرف از عوامل دیگر تعیین کننده پایگاه اجتماعی است. می توانیم تصور کنیم که هر یک در ذهن خود تصویری از پایگاه اجتماعی پهلوی دستی خود ممکن است داشته باشد، بی آنکه آن دو نفر کلمه ای با هم حرف بزنند. هرگاه در خیابان شخصی را دیده شود که کت و شلوار شیکی به تن دارد و پیراهن و کفش او نیز در تناسب کامل با کت و شلوار اوست و در کنارش شخص دیگری در حال راه رفتن باشد که

۱۱ - عضدانلو، آشنایی با مفاهیم اساسی جامعه شناسی، ص ۱۴۷.

۱۲ - قلی زاده، درآمدی بر جامعه شناسی، ص ۲۶۲.

۱۳ - محسنی، مقدمات جامعه شناسی، ص ۸۵.

۱۴ - قلی زاده، تغییرات فرهنگی، ص ۲۶۳.

لباس مندرسی را همراه با یک کفش بدون واکس و پیراهن اتو نشده به تن دارد، در نظر اول به این دو نفر دو پایگاه اجتماعی متفاوت داده می‌شود. این سمبل‌های بصری از نظر اینکه دیگران بتوانند اشخاص را در موقعیت‌های واقعی آن‌ها از نظر پایگاه اجتماعی قرار دهند اهمیت دارند. بدیهی است منظور این نیست که حکم کنند شخصی از شخص دیگر بهتر یا بدتر است. جامعه‌شناسی علمی است که از قضاوت ارزشی باید مبرا باشد.^{۱۵} د) وضع تمکن و میزان ثروت نیز یکی از معتبرترین و عینی‌ترین معیارهای جهانی است که پایگاه اجتماعی افراد را تعیین می‌کند. منشاء و خاستگاه ثروت نیز ارزش اجتماعی متفاوتی دارد. ثروتمندی که ثروت خود را به‌طور مشروع و موروثی به دست می‌آورد و از لحاظ اجتماعی شان و منزلتی عالی‌تر دارد تا ثروتمندی که ثروت خود را از راههای مشکوک و یا نامشروع کسب کرده است.^{۱۶}

ه) جنسیت یک معیار دیگر برای تعیین پایگاه اجتماعی افراد است تقریباً در همه جوامع بشری با مرد و زن به گونه‌های متفاوتی برخورد می‌شود. با اینکه عدم تساوی جنبه جهانی دارد نوع و کیفیت آن از جامعه‌ای تا جامعه دیگر متفاوت است.

پایگاه اجتماعی زنان

پایگاه و موقعیت خانوادگی زنان

پایگاه زنان در مقایسه با پایگاه مردان در حوزه‌های مختلف زندگی اجتماعی، از جمله فرصت‌های شغلی، مالکیت، درآمد و مانند آن با عوامل نامساعد بسیاری همراه است. اما این نابرابری‌ها که در ارتباط با اختلافات جنسی است عملاً به عنوان اجزای تشکیل دهنده قشربندی در نظر گرفته نمی‌شوند. علت این امر این است که برای اکثریت عظیم زنان تخصیص پاداش‌های اجتماعی و اقتصادی اساساً به واسطه وضعیت خانواده‌های آن‌ها و به ویژه وضعیت رئیس (مرد خانواده) تعیین می‌گردد.^{۱۷} قدرت و نفوذ مرد در خانواده بسیار بالاست و زنان در مورد تصمیم‌گیری‌ها نقش ناچیزی دارند.^{۱۸} خروج زن از عرصه عمومی و عدم قدرت تصمیم‌گیری او در عرصه خانگی، زن و مرد را در موقعیت‌هایی به شدت نابرابر قرار می‌دهد که در آن بخش عظیمی از فرصت‌های پیشرفت از دسترس زنان خارج و عملاً در انحصار مردان قرار می‌گیرد.^{۱۹} خانواده‌های که دران هامیزان برخورداری زن و شوهر از قدرت یکسان نیست، یاهمان خانواده‌های نابرابر و نامتعادل از حیث توزیع قدرت، سطوح بالای ازدورسالاری را تجربه خواهند کرد. نتیجه اینکه در جامعه ما بیش از آنکه سطح تحصیلات یک زن، موقعیت خانوادگی و شرایط اقتصادی فردی او بر جایگاهش در خانواده تاثیرگذار باشد، این مطلب اهمیت پیدا می‌کند که این زن با چگونه مردی از لحاظ تحصیلات، موقعیت اجتماعی و وضعیت اقتصادی ازدواج کرده است؛ زیرا شرایط بیرونی شوهر نگاه او را به زن شکل می‌دهد و اکنون نوع نگاه شوهر به

۱۵ - محسنی، مقدمات جامعه‌شناسی، ص ۲۱۵

۱۶ - قلی زاده، تغییرات فرهنگی، ص ۹۲

۱۷ - عنبری‌روزبهانی، بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی مرتبط با نابرابری جنسیتی، ص ۱۲۴

۱۸ - سروش مهر و دیگران، بررسی پایگاه اقتصادی- اجتماعی زنان روستایی، ص ۱۹

۱۹ - محسنی، مقدمات جامعه‌شناسی، ص ۸۵

نتیجه‌گیری

عوامل فرهنگی مانند ارزش‌ها، هنجارها، باورهای سنتی و مذهبی و همچنین تصورات قالبی ارائه شده توسط رسانه‌های جمعی مانند تلویزیون، داستان‌ها، فیلم‌ها و... بعضاً الگویی از زنان اراده می‌دهد که هم برای خودشان سردرگمی ایجاد می‌کند و هم با ایفای نقش‌های مبهم آراء و نظرات جامعه را نسبت به زنان دچار تشنگی می‌کند. نظام ارزشی معمولاً زنان را در ضعیف یا منفی توصیف می‌کند و هنجارهای فرهنگی مانند تفکیک جنسیتی، خشونت علیه زنان و جامعه پذیر جنسیتی زنان را از دستیابی به امکانات و فرصت‌های برابر محدود می‌سازد. در این صورت زنان دنیای پیرامون خود را ناعادلانه تصور می‌کنند که می‌تواند باعث ترویج بدگمانی و سوظن زنان شود. در تفکر سنتی معمولاً مردان را برتر از زنان می‌دانند و موقعیت‌های فرادست در اختیار آنان است و این تفکر به صورت کلیشه‌های جنسیتی توسط والدین از همان بدو تولد به فرزندان آموزش داده می‌شود و توسط رسانه‌ها در جامعه باز تولید و ترویج داده می‌شود. رسانه‌ها معمولاً زنان را در نقش‌های حمایتی، عاطفی و کم‌اهمیت و مردان را در نقش‌های بالای مدیریتی نشان می‌دهند. رسانه‌ها پسران را فعال و پرشور و دختران را وابسته و منفعل به تصویر می‌کشاند. جایگاهی که اسلام برای زن در نظر گرفته است کرامت‌آمیز و والاست. از نظر اسلام زنان جز تفاوت بیولوژیکی هیچ تفاوت دیگری با مردان ندارند و زنان و مردان دارای ظرفیت‌ها و استعدادها یکی‌باشند با این حال گاه‌گاه تحقیرآمیز و استدلال‌های شخصی از سوی متشرعان مهر تأییدی برای نگاه فرودستانه به زنان می‌باشد. در نتیجه اولاً در خانواده‌ها معمولاً قدرت و نفوذ مردان بسیار بالاست، زنان نقش بسیار ناچیزی در تصمیم‌گیری دارند، به لحاظ اقتصادی موقعیتی پایین‌تر دارند، و به لحاظ تخصص منابع ورزشی بین دو جنس مردان در الویت هستند، در زمینه آموزش هم گرچه از نظر تحصیلات پیشرفت‌های قابل توجهی صورت گرفته است اما هنوز تعادل قابل قبولی بین سطح تحصیلات و نوع مشاغل آن‌ها وجود ندارد.

دوماً در پنین شرایطی که زنان در دستیابی به فرصت‌های برابر در زمینه‌های مختلف خود را محدود می‌بینند دنیای پیرامون خود را ناعادلانه تصور می‌کنند که می‌تواند باعث ترویج بدگمانی و سوظن زنان شود و باعث ستیز اجتماعی بین زنان و مردان و دو قطبی شدن جامعه می‌شود که خود عواقب زیان‌باری را برای توسعه و پیشرفت کشور به دنبال دارد.

منابع و مآخذ

قرآن کریم

- ایوت، پاملا، "جامعه‌شناسی زنان"، ترجمه: منیژه نجم عراقی، تهران: نشر نی، ۱۳۸۸ ه.ش.
- باستانی، سوسن؛ حیدرزاده زهرا، "بررسی جایگاه زنان دراندیشه علامه طباطبایی در تفسیرالمیزان": دوگانه زن آسمانی - زن زمینی. مجله مطالعات اجتماعی ایران، دوره هفتم، شماره ۳، ۱۳۹۹ ه.ش.
- بروس کوئن، "مبانی جامعه‌شناسی"، ترجمه: دکتر غلامعباس توسلی. رضافاضل. چاپ بیست و دوم. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها سمت، ۱۳۸۸ ه.ش.
- پورطاهری، مهدی؛ پوروردی نجات، مینو، "سنجش نابرابری جنسیتی در بین زنان روستایی: مطالعه موردی استان گیلان" - جامعه‌شناسی تاریخی - شماره ۲، ۱۳۸۶ ه.ش.
- ثقفی، محمد، "پایگاه اجتماعی زن در نهج البلاغه"، فصلنامه جامعه‌شناسی، شماره ۶، ۱۳۸۵ ه.ش.
- جوادی آملی، عبدالله، "زن در آینه جلال و جمال"، ناشر: مرکز نشر اسراء - قم چاپ بیست و یکم - ۱۳۸۹ ه.ش.
- حاجی ده‌آبادی، محمدعلی، "مدیریت فرهنگی". قم: مرکز نشر هاجر، ۱۳۹۱ ه.ش.
- خواجه نوری، بیژن؛ روحانی، علی؛ هاشمی، سمیه، "سبک زندگی و مدیریت بدن"، فصلنامه علمی پژوهشی جامعه‌شناسی زنان، سال دوم، شماره چهارم، ۱۳۹۰ ه.ش.
- دایی، فاطمه، "موانع مشارکت زنان در فعالیت‌های فرهنگی فرهنگسراهای شهر خوراسگان" پایانامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد خوراسگان، ۱۳۹۰ ه.ش.
- زاهدی، شمس‌السادات، "زن و توسعه". تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی. چاپ دوم. ۱۳۸۶ ه.ش.
- زنجانی‌زاده، هما؛ صنعتی، نادر؛ اسماعیلی یزدی، فریال، "سنجش میزان قدرت تصمیم‌گیری زنان در خانواده و عامل مؤثر بر آن"، فصلنامه مطالعات فرهنگی و ارتباطات، شماره ۲۶، ۱۳۹۱ ه.ش.
- سالاری فر، محمدرضا، "خشونت خانگی علیه زنان". قم - مرکز نشر هاجر. ۱۳۸۹ ه.ش.
- سالاری فر، محمدرضا، "مقابله با خشونت خانگی علیه زنان"، قم: مرکز نشر هاجر. ۱۳۸۹ ه.ش.
- سراج زاده؛ حسن؛ جواهری، فاطمه، "برابری گرای جنسیتی در میان دانشجویان و متغیرهای زمینه‌ای و نگرشی مرتبط با آن". علمی - پژوهشی - مجله جامعه‌شناسی ایران، شماره ۲۶. ۱۳۸۵ ه.ش.
- سفیری، خدیجه؛ ایمانیان، سارا، "جامعه‌شناسی جنسیت" چاپ دوم - تهران - نشر جامعه‌شناسان، ۱۳۹۲ ه.ش.

-سیف اللهی، سیف، "جامعه شناسی مسائل اجتماعی ایران"، مجموعه مقاله‌ها و نظریه‌ها، مقاله رویکرد نوین در تحلیل و تبیین توسعه در جوامع انسانی، ۱۳۸۶ ه.ش.

-شاهواروتی، مریم؛ علم الهدی، جمیله؛ آشتانی ملیحه، "بررسی تفاوت‌های جنسیتی زنان و مردان در دو دیدگاه قرآن مجید و فهم‌نیسم". فصلنامه تخصصی پژوهش‌های میان رشته‌ای قرانی، سال اول، شماره اول، ۱۳۸۷ ه.ش.

-شعبانی بهار، غلامرضا؛ قائمی زاده، محمد سلمان؛ شیخ دارانی، الهام، "شناخت رابطه پایگاه اجتماعی-اقتصادی با نوع رشته ورزشی زنان تیم‌های ورزشی اصفهان". نشریه پژوهش‌های فیزیولوژی و مدیریت در ورزش، شماره ۵، ۱۳۹۰ ه.ش.

-طالبی، عبدالله، "تجارت زنان از تجارت نقش عوامل فرهنگی در بروز خشونت علیه آن‌ها در محیط‌های علمی". پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه خراسان، ۱۳۹۱ ه.ش.

-عضدانلو، حمید، "آشنایی با مفاهیم اساسی جامعه شناسی". چاپ اول. تهران: نشرنی، ۱۳۸۴ ه.ش.

-عنایت، حلیمه؛ عنبری روزبهانی، مهدخت، "بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی مرتبط با نابرابری جنسیتی در میان دختران ۱۸ تا ۵۹ ساله تهران"، علمی-پژوهشی دانشگاه آزاد شوشتر، شماره ۲۲، ۱۳۹۲ ه.ش.

-فتاحی زاده، فتحیه، "زن در تاریخ و اندیشه اسلامی". ناشر: موسسه بوستان کتاب-قم- چاپ چهارم، ۱۳۹۰ ه.ش.

-فلاح، وحید، "بررسی رابطه پایگاه اجتماعی-اقتصادی خانواده و گرایش‌های ارثی نوجوانان". فصلنامه تخصصی جامعه شناسی، شماره ۱۲، ۱۳۸۷ ه.ش.

-قضاوی زهرا، "نقش عوامل فرهنگی در عدم ارتقاء شغلی زنان شاغل در بهداشت و درمان صنعت نفت اصفهان با تأکید بر تفکر قالبی"، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه خراسان، ۱۳۹۲ ه.ش.

-قلی زاده آذر، "جامعه شناسی فرهنگی". چاپ دوم، اصفهان، دانشگاه آزاد اسلامی خراسان معاونت پژوهشی، ۱۳۹۲ ه.ش.

-قلی زاده آذر، "درآمدی بر جامعه شناسی"، اصفهان دانشگاه آزاد اسلامی خراسان، معاونت پژوهشی، ۱۳۸۷

-کیت فیگز، "تبعیض جنسی و انسان‌های فرصت‌های برابر"، ترجمه: اسفندیار زندپور و به دخت مال امیری. چاپ اول تهران: نشر گل آذین، ۱۳۸۴ ه.ش.

-کیوان آرا، محمود؛ ربانی، رسول؛ ژيانپور مهدی، "قشر بندی اجتماعی و اصلاح بدن (جراحی زیبایی به مثابه پایگاه اجتماعی)"، فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان، سال دوازدهم، شماره ۴۷. ۱۳۸۹ ه.ش.

-کیوانی، بهروز، "بررسی عوامل فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی مؤثر بر عدم اشتغال زنان تحصیلکرده از دیدگاه دانشجویان کارشناسی ارشد"، پایانامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی خوراسگان، ۱۳۸۸ ه.ش.

-گل پرور، محسن؛ عریضی سامانی، حمیدرضا، "رابطه بین رویکردهای عدالت اجتماعی، با مؤلفه‌های برابری سیاسی"، مجله رفاه اجتماعی، ۱۳۸۵ ه.ش.

-گیدنز، آنتونی، "جامعه شناسی". ترجمه: حسن چاوشیان. چاپ چهارم. تهران: انتشارات نشرنی، ۱۳۸۹ ه.ش.

-محسنی، تبریزی؛ علیرضا، امانی؛ سندیانی، فاطمه؛ دوستی، اکرم، "بررسی جامعه شناختی نابرابری - جنسیتی زن و مرد و نقش آن در بروز خشونت خانوادگی (مطالعه موردی شهر تهران)"، مجله علمی و پژوهشی مطالعات توسعه اجتماعی ایران، شماره ۳، ۱۳۸۸ ه.ش.

-محسنی، منوچهر، "مقدمات جامعه شناسی" چاپ ششم. تهران: نشر دوران، ۱۳۸۶ ه.ش.

-مکتوبیان، مریم؛ خوراسگانی، علی، "چگونگی آزار جنسی زنان در محیط کار"، پژوهشی‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، مجله علمی و پژوهشی، سال سوم، شماره اول، ۱۳۹۳ ه.ش.

-میریک، پری، "آسیب شناسی فرهنگی زنان (تأکید بر تولیدات فرهنگی شبکه‌ها مختلف تلویزیون)"، پایانامه کارشناسی ارشد، دانشگاه خوراسگان. ۱۳۸۶ ه.ش.

-نصیری، معصومه، "تبعیض: علت‌های محدودیت توسعه اجتماعی زنان ایران. علوم سیاسی: اطلاعات سیاسی - اقتصادی"، شماره ۲۱۱ و ۲۱۲، ۱۳۸۴ ه.ش.

-نعیمی، محمدرضا؛ قلی زاده، یحیی، "تغییرات فرهنگی (روند نابرابری جنسیتی و نژادی)" در جامعه ترکمن‌ها از زمان قرادادآخال. ۱۲۵۷ ه. ش تا اصلاحات ارضی. ۱۳۴۱ ه. ش، پژوهش نامه علوم اجتماعی، سال دوم، شماره دوم، ۱۳۸۷ ه.ش.

-نقی زاده، پری، "بررسی تجارت زنان ساکن شهر اصفهان از ازدواج موقت و عوامل فرهنگی اجتماعی مؤثر آن". پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه خوراسگان، ۱۳۹۲ ه.ش.

-نوابخش، مهرداد، "مبانی نظری در جامعه شناسی"، چاپ دوم. تهران: ناشر پردیس دانش، ۱۳۸۶ ه.ش.

-نوروزی، فیض الله؛ فولادی سپهر، سارا، "بررسی احساس امنیت زنان ۲۹-۱۵ ساله تهران و عوامل مؤثر بر آن" علوم سیاسی: راهبرد، شماره ۵۳. ۱۳۸۸ ه.ش.

-نیازی و همکاران "تبیین عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر احساس امنیت زنان - (مطالعه موردی زنان ساکن در مناطق ۱ و ۲ تهران و مناطق ۱۹ و ۲۰ جنوب تهران". فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، شماره ۲۷. ۱۳۹۰ ه.ش.

-نیلی، مهدی، "نقش تلویزیون در تقویت خودگردانی و خودکارآموزی زنان سرپرست خانواده‌ها"، مجموعه مقالات دومین همایش توانمندسازی زنان سرپرست خانوار، ۱۳۸۸ ه.ش.

-هما، سروش مهر؛ رفیعی، حامد؛ کلانتری؛ خلیل؛ شعبانعلی فمی، حسین، "بررسی پایگاه اقتصادی- اجتماعی زنان روستایی و عوامل مؤثر بر بهبود آن (مطالعه موردی: شهرستان همدان) تحلیل تغییرپذیری عملکردی محصول گندم دیم". ۱۳۸۸ ه.ش.

-همتی، رضا؛ مکتوبیان، مریم، "بررسی وضعیت نابرابری جنسیتی در میان کشورهای منتخب خاورمیانه: با تأکید بر جایگاه ایران"، فصلنامه علمی- پژوهشی، پژوهش نامه زنان. شماره ۸. ۱۳۹۲ ه.ش.

-ودادهییر، ابوعلی؛ ساداتی، محمد؛ احمدی، بتول، "سلامت زنان از منظر مجلات بهداشت و سلامت در ایران". پژوهش زنان، دوره ۶، شماره ۲، ۱۳۸۷ ه.ش.